

СПОРАЗУМЕНИЕ НА СТО ЗА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

Националните системи за подпомагане в селското стопанство се уреждат от Споразумението за селското стопанство, което влезе в сила през 1995 г. и беше договорено по време на Уругвайския кръг (1986—1994 г.). Дългосрочната цел на Споразумението за селското стопанство е да се създаде справедлива и пазарно ориентирана система за търговия със селскостопански стоки и да се започне процес на реформи чрез преговори на поетите задължения за подкрепа и защита и чрез създаването на по-стабилни и оперативни ефективни правила и дисциплина. Следователно селското стопанство е специален сектор, тъй като има свое собствено споразумение, чиито разпоредби имат върховенство над останалите.

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

В контекста на Общото споразумение за митата и търговията (ГАТТ), подписано в Женева през 1947 г., и на Споразумението за учредяване на Световната търговска организация (СТО), подписано в Маракеш през 1994 г. (ОВ L 336 от 23.12.1994 г.), дейността на Европейския съюз и неговите държави членки в тази област се определя от член 207 (обща търговска политика), член 217 и член 218 от ДФЕС (международни споразумения) (вж. досие [5.2.2](#)).

ВЪНШНИ АСПЕКТИ НА ОСП — ОБЩА РАМКА

Цялата обща селскостопанска политика (ОСП) е подчинена изцяло на правилата и нормите на СТО от 1995 г. насам, включително на органа за уреждане на спорове (ОУС), с определена задължителна процедура за разрешаване на споровете, което гарантира, че подписалите държави спазват новите многостранни правила.

Освен това дейността на ОСП се обуславя от преференциите в сферата на селското стопанство, възприети в полза на голям брой държави в рамките на редица многостранни и двустранни споразумения, както и посредством едностранни дерогации, договорени в рамките на Общата система за преференции. С тези преференциални споразумения се обяснява високото равнище на вноса на селскостопански продукти от развиващите се страни в Европейския съюз (вж. досие [3.2.10](#), таблица VI).

СПОРАЗУМЕНИЕ НА СТО ЗА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

Общото споразумение за митата и търговията (ГАТТ) от 1947 г. се прилагаше първоначално за селското стопанство, но беше непълно и държавите — страни

по споразумението (или „договарящите страни“), изключиха този сектор от сферата на приложение на принципите, залегнали в Общото споразумение. В периода 1947—1994 г. членовете са имали право да използват субсидиите за износа за основни селскостопански продукти и за налагане на ограничения за внос при определени условия, като в резултат на това пред основните селскостопански стоки е имало пречки за търговия в мащаб, който рядко се среща в други търговски сектори. Пътят за постигане на справедлива и пазарно ориентирана система за търговия със селскостопански стоки беше труден и дълъг, а преговорите бяха окончателно приключени по време на Уругвайския кръг (1986—1994 г.). Селското стопанство има специален статут в рамките на споразуменията и меморандумите на СТО за търговията със стоки (подписани през 1994 г. и влезли в сила на 1 януари 1995 г.), тъй като секторът разполага със специално споразумение — Споразумението за селското стопанство, чиито разпоредби имат върховенство над останалите. Освен това отделни разпоредби на Споразумението за прилагане на санитарните и фитосанитарните мерки (ССФМ) се отнасят също до селскостопанското производство и търговията със селскостопански продукти. Същото важи и за Споразумението за свързаните с търговията аспекти на правата върху интелектуалната собственост (ТРИПС) по отношение на защитата на географските наименования за произход. Освен това разпоредбите на Споразумението за селското стопанство относно достъпа до пазари се допълват от Споразумението за техническите пречки пред търговията, както и от разпоредбите за техническа помощ.

Тези споразумения са съчетани с известна гъвкавост на прилагането им, от една страна в полза на развиващите се страни — членки на СТО, (специално и диференцирано третиране), а от друга — в полза на най-слабо развитите страни и на развиващите се страни, нетни вносители на хранителни продукти (специални разпоредби).

Въз основа на Споразумението за селското стопанство държавите — членки на СТО, се ангажираха да прилагат програма за реформи на действащите селскостопански политики, която определя правила в три основни области:

А. Достъп до пазара

Споразумението за селското стопанство цели да подобри достъпа до пазарите, като налага:

- превръщане на всички защитни мерки на границите във вносни мита (тарифни еквиваленти) и тяхното прогресивно намаляване (с 36 % за 6 години — от 1995 до 2000 г., в сравнение с референтния период 1986—1988 г. за развитите страни; с 24 % за развиващите се страни);
- за отделни специфични продукти, които не са предмет на фиксирана тарифна ставка, са установени ангажименти за „минимален достъп“ до трети държави чрез откриване на тарифни квоти (като към края на 2000 г. тарифните квоти за всяка отделна група продукти представляваха 5 % от потреблението през референтния период 1986—1988 г.);
- поддържане на тарифните отстъпки по вноса най-малко на същото равнище както през периода 1986—1988 г. (т.нар. „текущ достъп“); въвеждането на

„специална предпазна клауза“, която да се задейства или при надхвърляне на определен горен праг на размера на вноса, или при спад на цените на вносните продукти под определен долен праг.

Б. Върешна подкрепа

Размерът на това намаление зависи от естеството на помощите. Помощите са класифицирани в различни „кутии“ в зависимост от тяхното възможно влияние върху пазарите на селскостопански продукти:

- „Оранжевата кутия“, наричана още „съвкупна мярка за подкрепа“ (СМП), обхваща подкрепа чрез цените и помощите, обвързани с обема на продукцията, които не са освободени от ангажимент за намаление. Тази подкрепа трябваше да бъде намалена с 20 % в рамките на 6 години спрямо референтния период 1986—1988 г. От друга страна, всички държави — членки на СТО, могат да прилагат „клауза de minimis“, която дава възможност от текущата СМП да се изключат помощи, чийто размер е под 5 % от стойността на съответния продукт (специфични помощи) или от стойността на цялата селскостопанска продукция (неспецифични помощи). Този таван е определен на 10 % за развиващите се страни;
- „Синята кутия“ обхваща помощи, свързани с програмите за контрол на предлагането, които са освободени от ангажимент за намаление: например директните плащания, основаващи се на определена площ и добиви или отпускани на глава добитък (т.е. така наречените „компенсаторни помощи“, одобрени от ОСП през 1992 г.) (вж. досие [3.2.3](#)). В същото време, обаче, както сумата за подкрепа, отпусната за всеки отделен продукт в рамките на СМП, така и помощите, класифицирани в „синята кутия“ („агрегирана мярка за подкрепа СМП“), не могат да надвишат общия размер на помощта, одобрена за пазарната 1992 г.
- „Зелената кутия“ обхваща два вида помощи. Първата от тях е насочена към програмите за обществени услуги (например научни изследвания, обучение, популяризиране, насърчаване, инфраструктура, вътрешна продоволствена помощ или държавни резерви на хранителни запаси). Втората е свързана с преки плащания на производителите, които са изцяло отделени от производството. Става дума основно за програми за гарантиране на доход и сигурност (природни бедствия, финансово участие на държавата в застраховането на реколтата и т.н.), за програми, въведени с цел адаптиране на структурите, както и за програми, свързани с опазването на околната среда. Всички помощи, отпускани в рамките на „зелената кутия“ и считани за съвместими с нормите на СТО, са изцяло освободени от ангажимент за намаление.

В. Субсидии за износа

Помощите за износ трябваше да бъдат намалени поетапно с 21 % в продължение на 6 години по отношение на количеството експортирана стока, и с 36 % — по отношение на размера на субсидиите, в сравнение с референтния период 1986—1990 г. (с изключение на периода, определен за говеждото месо, 1986—

1992 г.). Това линейно намаление се осъществи в рамките на Европейския съюз за 20 групи продукти. По отношение на преработената продукция бе приложена единствено мярката за бюджетно намаление.

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА СПОРАЗУМЕНИЕТО ЗА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО ВЪРХУ ОСП

Реформата на ОСП от 1992 г. беше отчасти насочена към улесняване на подписването на Споразумението за селското стопанство в рамките на Уругвайския кръг от преговори по ГАТТ. Европейският съюз действително спази в широка степен подписаните в Маракеш ангажименти.

А. Достъп до пазара

Ангажиментите на Европейския съюз по отношение на консолидираните митнически ставки обхващаха 1 764 тарифни позиции. Средните консолидирани митнически ставки при внос на селскостопански хранителни продукти бяха намалени от 26 % в началото на прилагането на договорните разпоредби на 17 % в края на този период. Освен това Европейският съюз прилага нулева или минимална митническа ставка по отношение на 775 от общо 1 764 установени позиции. Само при 8 % от тези тарифни позиции митото надхвърля 50 %. Този тарифен пик се отнася за млечните продукти, говеждото месо, зърнените храни и продуктите на основата на зърнени храни, както и за захарта и подсладителите. По отношение на тарифните квоти Европейският съюз въведе общо 87 квоти, 37 от които се отнасят до „минимален достъп“ и 44 — до „текущ достъп“. През 2014 г. близо 71 % от общия внос на селскостопански и хранителни продукти влязоха в Съюза при нулева ставка като стойността им е 72 милиарда евро.

Б. Субсидиран износ

Преди да бъде премахната като част от реформата на ОСП от 2013 г., по-голямата част от субсидирания износ, обявена на СТО, беше изнесена от Европейския съюз и през 2017 г. спадна до нула. Същевременно следва да се отчете фактът, че различни действия на нашите основни конкуренти (в областта на продоволствената помощ, износното кредитиране и държавните търговски предприятия) не са подложени на регулаторните норми на СТО. ЕС вече ще използва възстановяванията при износ по изключение, с цел справяне с тежки кризи, засягащи пазарите. Делът на възстановяванията при износ в селскостопанския бюджет на Съюза беше намален от 29,5 % през 1993 г. (10,1 милиарда евро), когато ЕС имаше 12 държави членки, на 0 % през 2017 г., когато държавите — членки на ЕС, са 28 (вж. досие [3.2.2](#)). За една част от продуктите на Съюза намаленията бяха съществени: става дума по-специално за масло, рапица, сирене, плодове и зеленчуци, яйца, вино и месото по принцип. Последното уведомяване на СТО съответства на периода 2016—2017 г. (G/AG/N/EU/44 и 45 от 30 април 2018 г.).

В. Вътрешна подкрепа

Реформата на ОСП от 2003 г., която премахна връзката между повечето от съществуващите директни плащания, както и секторните реформи, осъществени

на по-късен етап, дадоха възможност за преминаване на голяма част от съдържанието на „оранжевата кутия“ и „синята кутия“ в „зелената кутия“ (60,8 милиарда евро за периода 2015—2016 г., от които 29,9 милиарда евро бяха плащания, отделени от стопанствата) (G/AG/N/EU/46) (вж. приложената таблица). „Оранжевата кутия“ (СМП) намаля значително: от 81 милиарда евро в началото на периода на действие на споразумението на 7,1 милиарда за 2015—2016 г., въпреки последователните разширявания. Следователно Европейският съюз спазва ангажиментите, поети в Маракеш (72,38 милиарда евро годишно) във връзка със СМП. От друга страна „синята кутия“ достигна 4,3 милиарда евро за същия период.

ОБЯВЕНА ВЪТРЕШНА ПОДКРЕПА ОТ ЕС ПРЕД СТО (в милиони евро)	ЗЕЛЕНА КУТИЯ (Сума & %)	СИНЯ КУТИЯ (Сума & %)	ОРАНЖЕВА КУТИЯ (СМП) (Сума & %)	ОБЩА ОБЯВЕНА ПОДКРЕПА
За периода 2011— 2012 г. (G/AG/N/EU/20)	70 976.8 87.8 %	2 981.1 3.7 %	6 858.9 8.5 %	80 816.8 100 %
За периода 2012— 2013 г. (G/AG/N/EU/26)	71 140.0 89.1 %	2 754.2 3.5 %	5 899.1 7.4 %	79 793.3 100 %
За периода 2013— 2014 г. (G/AG/N/EU/34)	68 697.8 88.8 %	2 663.6 3.4 %	5 971.7 7.8 %	77 333.1 100 %
За периода 2014— 2015 г. (G/AG/N/EU/43)	65 256.8 87.3 %	2 878.8 3.8 %	6 642.3 8.9 %	74 777.9 100 %
За периода 2015— 2016 г. (G/AG/N/EU/46)	60 828.5 84.2 %	4 331.1 6.0 %	7 101.8 9.8 %	72 261.4 100 %

РОЛЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Европейският парламент винаги е следял много внимателно развитието на многостранните търговски преговори като цяло и на преговорите в областта на селското стопанство в частност. Редица резолюции свидетелстват за това (например резолюциите от 18 декември 1999 г. относно Третата министерска конференция на СТО в Сиатъл; от 13 декември 2001 г. относно срещата на СТО в Доха; от 12 февруари 2003 г. относно преговорите на СТО за търговията на селскостопански продукти; от 25 септември 2003 г. относно Петата министерска конференция на СТО в Канкун; от 1 декември 2005 г. относно Шестата министерска конференция на СТО в Хонг Конг; от 4 април 2006 г., 9 октомври 2008 г., 16 декември 2009 г., 14 септември 2011 г., 21 ноември 2013 г. и от 26 ноември 2015 г. относно оценката на кръга „Доха“; от 15 ноември 2017 г. относно многостранните търговски преговори с оглед на Единадесетата министерска

конференция на СТО в Буенос Айрес). Парламентът винаги е отправял призив към Комисията да пази интересите на европейските производители и потребители, както и интересите на селскостопанските производители в държави, с които ЕС поддържа специални отношения в исторически план (държавите от АКТЕ). През 1999 г., в началото на така наречения „Кръг на хилядолетието“, ЕП изрази своята подкрепа за подхода, възприет от преговарящите от Съюза в полза на европейския селскостопански модел, основан на многофункционалността на селскостопанската дейност. Редица резолюции потвърдиха тази подкрепа, като наблегнаха също така на изричното признаване на „нетърговските съображения“, както и на отчитането на изискванията на гражданите по отношение на безопасността на хранителните продукти, опазването на околната среда, качеството на хранителните продукти и хуманното отношение към животните.

Въпреки че встъпването в длъжност на администрацията на президента Тръмп в САЩ на 20 януари 2017 г. не предвещава нищо добро за многостранната търговска система, ЕС и Европейският парламент продължават да бъдат ангажирани с подобряването на системата за търговия със селскостопански стоки.

Albert Massot / François Nègre
05/2019

